

Beslutad av
Ulrika Lindén
Dokumentägare
Ulrika Lindén
Gäller fr.o.m.
2018-09-26

Kronofogdemyndighetens ställningstagande

Ansvarig organisation	Nr
Rättsavdelningen	4/15/VER
Beslutsdatum	Dnr
2018-09-26	840 21071-18/121
Ersätter beslut 2015-06-08 med dnr. 832 242-15/121	

Ställningstagande avseende följerättsersättning vid exekutiv försäljning

Vid exekutiv försäljning av utmätt lös egendom som omfattas av lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen) ska följerättsersättning tas ut i den omfattning som anges i lagen. Ersättningen ska behandlas som en särskild avgift och beräknas utifrån köpeskillingens storlek, utan avdrag för övriga kostnader eller försäljningsavgift.

Den rättsliga promemorian har remitterats internt inom myndigheten och till föreningen Bildkonst Upphovsrätt i Sverige.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad rättschef efter föredragning av verksjuristen Jens Haggren.

Ulrika Lindén

Jens Haggren

Uppdatering

Genom lagändring den 1 juli 2018 gäller att myndigheten självmant ska redovisa vilka ersättningsgrundande försäljningar som gjorts. Myndigheten ska även självmant redovisa följerättsersättning om ingen begäran om utbetalning kommit in. Ställningstagandet har uppdaterats i dessa delar.

Dnr
840 21071-18/121

Rättslig promemoria

1 Sammanfattning

Vid exekutiv försäljning av utmätt lös egendom som omfattas av lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen) ska följerättsersättning tas ut i den omfattning som anges i lagen. Ersättningen ska behandlas som en särskild avgift och beräknas utifrån köpeskillingens storlek, utan avdrag för övriga kostnader eller försäljningsavgift. Kronofogden ska

Beslutad av
Ulrika Lindén
Dokumentägare
Ulrika Lindén
Gäller fr.o.m.
2018-09-26

Kronofogdemyndighetens ställningstagande

Ansvarig organisation	Nr
Rättsavdelningen	4/15/VER
Beslutsdatum	Dnr
2018-09-26	840 21071-18/121
Ersätter beslut 2015-06-08 med dnr. 832 242-15/121	

redovisa de ersättningsgrundande försäljningar som gjorts under det närmast föregående kalenderåret.

2 Bakgrund, frågeställning och syfte

Genom exekutiv försäljning säljer Kronofogden utmätt lös egendom som kan omfattas av reglerna i upphovsrättslagen. Enligt upphovsrättslagen har upphovsmannen rätt till ersättning vid en vidareförsäljning av konstverket, så kallad följerättsersättning.

Frågan om tillämpligheten av reglerna kring följerättsersättning uppmärksammades bland annat i samband med att Kronofogden besvarade en remiss avseende föreslagna ändringar i upphovsrättslagen. Ersättning har tidigare betalats av tredje part när Kronofogden lämnat försäljningsuppdrag till annan, t.ex. extern auktionsfirma. Enligt en grov uppskattning säljer Kronofogden cirka 15 till 20 objekt per år i egen regi som skulle kunna föranleda följerättsersättning. Det finns därför ett behov av att utreda frågan vidare.

De frågor som i sammanhanget behöver utredas och besvaras är:

- Omfattas Kronofogdens exekutiva försäljning av utmätt lös egendom av reglerna gällande följerättsersättning?
- Om den exekutiva försäljningen omfattas, när föreligger skyldighet att betala följerättsersättning?
- Hur ska i sådant fall en sådan ersättning tas ut?
- Hur ska redovisningen av ersättningen gå till?

Syftet med ställningstagandet är att få en myndighetsgemensam hantering av ersättningen.

3 Gällande rätt m.m.

Följerättsersättning regleras i 2 a kap. 26 n – 26 p §§ upphovsrättslagen¹.

Av 26 n § framgår bland annat följande. Om ett exemplar av ett originalkonstverk som har överlåtits säljs vidare inom upphovsrättens giltighetstid har upphovsmannen rätt till följerättsersättning om någon som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden är säljare, förmedlare eller köpare vid försäljningen. Om endast en person som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden som säljare, förmedlare eller köpare deltar vid försäljningen, ska ersättningen betalas av denne. Har fler än en sådan person deltagit vid försäljningen ska ersättningen

¹ Reglerna är en implementering av Europaparlamentets och Rådets direktiv 2001/84/EG av den 27 september 2001 om upphovsmannens rätt till ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk.

Beslutad av
Ulrika Lindén
Dokumentägare
Ulrika Lindén
Gäller fr.o.m.
2018-09-26

Kronofogdemyndighetens ställningstagande

Ansvarig organisation	Nr
Rättsavdelningen	4/15/VER
Beslutsdatum	Dnr
2018-09-26	840 21071-18/121
Ersätter beslut 2015-06-08 med dnr. 832 242-15/121	

betalas av säljaren. Om säljaren inte är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden ska ersättningen i stället betalas av förmedlaren.

De konstverk som omfattas av bestämmelsen är bl.a. målningar, collage, teckningar, grafik, litografier, skulpturer, vävda tapeter eller bonader, keramiska föremål, glasföremål och fotografier. För att anses som originalkonstverk ska det vara framställt av konstnären själv eller framställt i ett begränsat antal av konstnären själv eller med dennes tillstånd. Sådana exemplar ska normalt vara numrerade, signerade eller på annat sätt godkända av konstnären.² Följerättsersättning förutsätter att försäljningspriset exklusive mervärdesskatt överstiger en tjugondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

Ersättningen beräknas enligt 26 o § på försäljningspriset exklusive mervärdesskatt och tas ut med

1. fem procent av den del av försäljningspriset som inte överstiger 50 000 euro,
2. tre procent av den del av försäljningspriset som ligger mellan 50 000,01 och 200 000 euro,
3. en procent av den del av försäljningspriset som ligger mellan 200 000,01 och 350 000 euro,
4. en halv procent av den del av försäljningspriset som ligger mellan 350 000,01 och 500 000 euro,
5. 0,25 procent av den del av försäljningspriset som överstiger 500 000 euro.

Ersättning får tas ut med högst 12 500 euro. Vid fastställande av vad som ska betalas i följerättsersättning ska en omräkning av beloppen ske från euro till svenska kronor enligt den växelkurs som Europeiska centralbanken har fastställt för den dag då försäljningen äger rum

Av 26 p § följer vidare att endast en organisation som företräder ett flertal upphovsmän till i Sverige använda verk på området har rätt att kräva in ersättningen. Den som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden som säljare, förmedlare eller köpare ska senast den 1 april till organisationen redovisa de ersättningsgrundande försäljningar som har gjorts under det närmast föregående kalenderåret. För varje försäljning ska uppgifter lämnas om upphovsmannen, verket, försäljningspriset och datum för försäljningen. Om inga ersättningsgrundande försäljningar har gjorts, ska detta redovisas. Den som är ersättningskyldig ska betala ersättningen när organisationen kräver in den. Om det inte har framställts något krav beträffande en ersättningsgrundande

² Prop. 2006/07:79 s. 23.

Beslutad av
Ulrika Lindén
Dokumentägare
Ulrika Lindén
Gäller fr.o.m.
2018-09-26

Kronofogdemyndighetens ställningstagande

Ansvarig organisation	Nr
Rättsavdelningen	4/15/VER
Beslutsdatum	Dnr
2018-09-26	840 21071-18/121
Ersätter beslut 2015-06-08 med dnr. 832 242-15/121	

försäljning, ska den ersättningsskyldige betala ersättningen till organisationen senast den 1 maj året efter försäljningen. En fordran på följerättsersättning preskriberas tre år efter utgången av det kalenderår då försäljningen gjordes, om inte organisationen dessförinnan krävt den ersättningsskyldige på ersättningen eller uppmärksammat denne på att fordran har förfallit till betalning. Högsta domstolen har konstaterat att fler än en organisation kan vara behörig att begära redovisning av försäljningar och kräva in ersättningen.³

Huvudregeln avseende upphovsrättens giltighetstid anges i 4 kap. 43 § upphovsrättslagen till 70 år efter det år då upphovsmannen avled. Följerättsersättning ska utges lika länge som upphovsrätten är giltig.

I förarbetena⁴ till 26 n § konstaterades att det ligger nära till hands att tolka ordalydelsen i det EG-direktiv som ligger till grund för lagstiftningen, så att exekutiva auktioner omfattas. Vidare anfördes följande. ”Bedömningen av om en följerättsgrundande köp- eller försäljningssituation föreligger bör i stället göras från fall till fall. När en näringsidkare som en engångsföreteelse t.ex. säljer ett konstverk till en privatperson utan inblandning av en förmedlare som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden talar mycket för att följerättsersättning inte skall betalas. Det kan å andra sidan antas att om en näringsidkare som inte normalt är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden återkommande eller i stor skala säljer konstverk till eller köper konstverk av privatpersoner utan inblandning av förmedlare så blir följerättsersättning aktuell. Det senare bör också gälla för försäljning vid exekutiva auktioner.”

4 Kronofogdemyndighetens bedömning

4.1 Omfattas Kronofogdens exekutiva försäljning av reglerna om följerättsersättning

Kronofogden är i normalfallet inte att betrakta som yrkesmässigt verksam på konstmarknaden. Däremot är det rent faktiskt så att myndigheten i sin verksamhet genom exekutiva försäljningar säljer konstverk i en utsträckning som omfattar mer än enstaka objekt. Myndigheten kan inte betraktas som säljare av verken eftersom ett utmätningsbeslut inte innebär att äganderätten övergått till myndigheten. Däremot kan myndigheten ses som en förmedlare av försäljningen genom att sälja för gäldenärens räkning, även om detta sker genom tvång.

³ NJA 2000 s. 445

⁴ Prop. 2006/07:79 s. 30-33.

Beslutad av
Ulrika Lindén
Dokumentägare
Ulrika Lindén
Gäller fr.o.m.
2018-09-26

Kronofogdemyndighetens ställningstagande

Ansvarig organisation	Nr
Rättsavdelningen	4/15/VER
Beslutsdatum	Dnr
2018-09-26	840 21071-18/121
Ersätter beslut 2015-06-08 med dnr. 832 242-15/121	

Regeringen har i förarbetena⁵ uttryckligen och återkommande nämnt att det framstår som att exekutiva auktioner ska omfattas av bestämmelsen, både i ljuset av direktivet som implementeras genom bestämmelserna i upphovsrättslagen och genom den aktuella lagbestämmelsen. Mot bakgrund av att exemplet med exekutiva auktioner tagits med vid utarbetandet av den nu gällande bestämmelsen är det svårt att göra någon annan tolkning än att samtliga former av exekutiv försäljning som avser originalkonstverk ska omfattas av en skyldighet att utge följerättsersättning. Den betalningsskyldige är då Kronofogden i egenskap av förmedlare. Om Kronofogden uppdrar åt annan person som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden att hålla auktion är det i stället uppdragstagaren som ska betala ersättningen. Undantagsvis kan säljaren (gäldenären) bli betalningsskyldig vid utmätning hos t.ex. ett konstgalleri och gäldenären själv deltar i försäljningen. När fler än en person som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden deltar i försäljningen ska säljaren betala ersättningen.

4.2 På vilket sätt ska följerättsersättningen tas ut

När det konstaterats att Kronofogden omfattas av bestämmelserna om skyldighet att utge följerättsersättning behöver det även avgöras på vilket sätt den ersättningen ska beräknas och tas ut. De kommersiella aktörerna på konstmarknaden tillämpar olika metoder för beräkningen av följerättsersättningen. Beräkningen sker antingen som ett påslag på ett gjort inrop, som t.ex. hos de stora auktionshusen, eller utifrån en fastställd köpeskillning, t.ex. som hos konstgallerier där konstverk har en förutbestämd prislapp vid försäljning.

Det saknas stöd i UB att göra ett tillägg för en ersättning som ska betalas av inroparen utöver fastställd köpeskillning. Utsökningsbalken använder begreppet köpeskillning genomgående för beräkning av vilka avgifter som ska tas ut och dessa tillkommer inte utöver köpeskillningen, utan tas ut ur den. Något utrymme för att något mer än just köpeskillningen ska betalas finns inte. Följerättsersättningen bör därför beräknas att utgå ur köpeskillningen och inte tillkomma utöver. Som beräkningsunderlag bör då hela köpeskillningen användas. Eventuella kostnader eller försäljningsavgifter ska inte räknas av från köpeskillningen innan beräkningen av ersättningen görs.

Enligt 17 kap. 7 § UB tas förrättningskostnader i mål om utmätning ut ur köpeskillningen för såld egendom. Vad som är förrättningskostnader regleras genom förordningen (1992:1094) om avgifter vid Kronofogdemyndigheten (FAK). Enligt 13 § FAK tas särskild avgift ut när det uppkommer särskild kostnad för staten för en åtgärd i målet. Avgiften motsvarar kostnaden.

⁵ Prop. 2006/07:79 s. 30-33.

Beslutad av
Ulrika Lindén
Dokumentägare
Ulrika Lindén
Gäller fr.o.m.
2018-09-26

Kronofogdemyndighetens ställningstagande

Ansvarig organisation	Nr
Rättsavdelningen	4/15/VER
Beslutsdatum	Dnr
2018-09-26	840 21071-18/121
Ersätter beslut 2015-06-08 med dnr. 832 242-15/121	

Fordran på följerättsersättning uppkommer vid tidpunkten för försäljningen⁶ och den bör därför ses som en kostnad med anledning av vidtagen försäljning. Eftersom det enligt 26 n § upphovsrättslagen är Kronofogden (staten) som ska betala, bör ersättningen hanteras som en särskild avgift i målet.

4.3 Hur och när ska redovisning av följerättsersättningen ske

Kronofogden ska senast den 1 april varje år redovisa de ersättningsgrundande försäljningar som gjorts under det närmast föregående året. För varje försäljning ska uppgift lämnas om upphovsmannen, verket, försäljningspriset och datum för försäljningen. Även om inga ersättningsgrundande försäljningar har gjorts ska detta redovisas. Organisationen kan kräva in ersättning från den som är ersättningsskyldig. Om det inte framställts ett sådant krav ska Kronofogden betala ersättningen till organisationen senast den 1 maj året efter försäljningen.

Kostnaden anses ha uppkommit vid tidpunkten för försäljningen. Detta innebär att Kronofogden vid en försäljning av ett konstverk som omfattas av följerätt måste räkna fram hur stort ersättningsbeloppet blir. Detta belopp ska därefter avsättas i avvaktan på ett krav från en upphovsrättslig organisation. Inkommer inte ett sådant krav ska Kronofogden självant redovisa ersättningen senast den 1 maj året efter försäljningen.

⁶ Prop. 2006/07:79 s. 44-45.